

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Чехунова Миколи Валентиновича на тему «Запобігання підкупу в діяльності юридичних осіб приватного права», поданій на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право», підготовлений та затверджений на підставі публічної презентації наукових результатів дисертації та її обговорення кафедрою кримінально-правової політики Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого (протокол № 8 від 01 квітня 2026 року)

Обґрунтування вибору теми дослідження та її зв'язок із планами наукових робіт університету. Успішна боротьба з корупцією є однією з ключових умов виконання Україною євроінтеграційних зобов'язань та рекомендацій міжнародних організацій на шляху до членства в Європейському Союзі і приєднання до клубу економічно розвинених держав. Підкуп в діяльності юридичних осіб приватного права під час збройної агресії РФ проти України і несприятливої економічної ситуації становить серйозний виклик для бізнес-спільноти, а також органів правопорядку. Явище підкупу у приватному підприємстві підриває засади ринкової економіки, стримує цивілізований розвиток приватного бізнесу, підвищує його вразливість корупційних, економічних та фінансових злочинів, загрожує безпеці суб'єктів господарювання, перешкоджає успішній інтеграції приватних юридичних осіб в глобальний ринок та ринок ЄС.

Найбільш вразливими до підкупу в умовах повномасштабної збройної агресії РФ проти України є суб'єкти малого і середнього підприємництва. Через обмежені ресурси, постійну економію на видатках і хитке становище на ринку переважна більшість засновників малого і середнього бізнесу роками не займалися розбудовою внутрішньої антикорупційної інфраструктури, не запроваджували систему антикорупційного комплаєнсу, не докладали зусиль до вироблення ефективної антикорупційної політики і плану заходів запобігання, виявлення та припинення підкупу в діяльності юридичних осіб приватного права. Бізнес-спільнотою

недооцінюються репутаційні, безпекові, фінансові, правові, санкційні ризики та загрози використання підкупу у підприємстві, особливо у контексті перспектив інтеграції в ринок ЄС та глобальні ринки.

В Україні явище підкупу в діяльності юридичних осіб приватного права залишається недослідженим в кримінології. Незрозуміла його кримінологічна природа, закономірності детермінації, особливості протиправної поведінки суб'єктів кримінальної відповідальності, не встановлені тенденції поширення корупційних кримінальних правопорушень у просторі і часі. Бракує науково обґрунтованих рекомендацій щодо пріоритетів антикорупційної політики, стратегії та програм запобігання і протидії підкупу у сфері приватного підприємництва.

Вищезазначене свідчить про обрання важливої теми для розвитку кримінологічної науки та удосконалення антикорупційної діяльності спеціально уповноважених суб'єктів. Отримані результати дослідження примножують кримінологічні знання про соціально-правову природу явища підкупу у підприємстві, створюють підґрунтя для подальших наукових розвідок, можуть бути використані для удосконалення законодавства у сфері запобігання та протидії корупції в приватному секторі, а також підвищення ефективності діяльності антикорупційних уповноважених юридичних осіб приватного права.

Науково-теоретичним підґрунтям дисертації стали праці науковців у різних галузях знань, зокрема, у галузі кримінального права, як-от: О. Бабікова, А. Винокурова, М. Грищука, В. Комара, М. Михайлова, К. Овода, Я. Ризак, Ю. Чернеги, О. Дудорова, К. Задоя, Д. Калмикова, Ю. Луценка, І. Мезенцевої, В. Навроцького, М. Хавронюка, С. Харитоновна, В. Шевчука, а також у галузі кримінології, а саме: Б. Головкина, О. Новікова, Н. Сметаніної, О. Таволжанського, В. Трепака, О. Шостко та ін.

Наукові доробки зазначених авторів відіграли важливу роль у формуванні кримінологічної теорії боротьби з корупцією та удосконалення правозастосовної діяльності у цій сфері. Разом з тим, недостатній рівень імплементації положень міжнародних нормативно-правових актів та керівних документів щодо боротьби з корупцією у приватному секторі в національне антикорупційне законодавство, а

також не сформованість цілісного уявлення у вітчизняній кримінології про явище підкупу в діяльності юридичних осіб приватного права, нерозуміння закономірностей його поширення та детермінації ускладнюють пошук ефективних превентивних механізмів зниження рівня цих корупційних кримінальних правопорушень в приватному підприємстві, гальмують розроблення прогресивної антикорупційної політики і програм, спрямованих на недопущення даних корупційних практик у приватному підприємстві. Відсутність кримінологічних досліджень підкупу в діяльності юридичних осіб приватного права, а також зростаючий запит з боку доброчесного бізнесу щодо недопущення підкупу і хабарництва у приватному секторі свідчать про те, що обрана тема дисертації своєчасна і перспективна для подальшої розробки.

Роботу виконано на кафедрі кримінально-правової політики Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого в межах цільової комплексної програми «Теоретичні і прикладні проблеми запобігання злочинності та реформування Державної кримінально-виконавчої служби в Україні» (номер державної реєстрації 0111U000958). Тема дисертації затверджена вченою радою Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого (протокол № 12 від 30.06.2023 р.).

Наукове завдання, розв'язання якого отримано в дисертації. Метою дисертації є отримання нових результатів у формі наукових висновків щодо розкриття кримінологічної природи явища підкупу в діяльності юридичних осіб приватного права, тенденцій поширення його проявів, набору детермінант, з'ясування типових рис і характеристик злочинців та розроблення на цій основі комплексу заходів запобігання і протидії цим корупційним кримінальним правопорушенням, надання рекомендацій з удосконалення норм антикорупційного законодавства та правозастосовної діяльності уповноважених суб'єктів.

Для досягнення визначеної мети були поставлені такі завдання:

– з'ясувати правову природу, порядок здійснення підприємницької діяльності та критерії визначення правового статусу юридичних осіб приватного права;

- оцінити стан корупції у приватному секторі за результатами використання різних методів її вимірювання;
- розробити кримінологічне поняття та виокремити види підкупу в діяльності юридичних осіб приватного права;
- визначити рівень, структуру та динаміку підкупу в діяльності юридичних осіб приватного права та встановити статистично значущі тенденції поширення цих корупційних кримінальних правопорушень;
- охарактеризувати криміногенні риси осіб, які вчинили підкуп в діяльності юридичних осіб приватного права;
- визначити і розкрити детермінанти підкупу в діяльності юридичних осіб приватного права;
- узагальнити зарубіжний та європейський досвід запобігання підкупу в приватному секторі;
- розробити пропозиції щодо удосконалення державної антикорупційної політики та стратегії запобігання підкупу в діяльності юридичних осіб приватного права;
- надати науково обґрунтовані рекомендації щодо запобігання, виявлення і протидії підкупу в діяльності юридичних осіб приватного права.

Всі поставлені завдання було вирішено, мета дослідження була досягнута.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що в межах вітчизняної науки кримінології представлена робота є першим в Україні комплексним науковим дослідженням соціально-правової природи явища підкупу у приватному підприємстві та кримінологічних засад запобігання підкупу в діяльності юридичних осіб приватного права. До найбільш вагомих результатів, які відображають наукову новизну роботи та виносяться на захист, належать такі положення.

Уперше:

- сформовано цілісне наукове уявлення про явище підкупу в діяльності юридичних осіб приватного права, що має чотири основні форми прояву: підкуп службових осіб та працівників юридичних осіб, вчинений фізичними особами у

зв'язку з одержанням послуг, набуттям права на пільги, виконанням робіт, здійсненням контрольних-перевірочних заходів; активний або пасивний підкуп у ділових відносинах між керівниками та службовими особами різних юридичних осіб; підкуп, вчинений конкурентами та іншими зацікавленими особами стосовно службових осіб, працівників або представників юридичних осіб приватного права; підкуп вчинений уповноваженими особами від імені та в інтересах юридичних осіб приватного права;

– висловлено думку, що підкуп в діяльності юридичних осіб приватного права не слід розглядати як невід'ємний елемент бізнес-стратегії чи бізнес-моделі приватного підприємництва, оскільки це ситуативно зумовлена корупційна поведінка приватних службовців, працівників і представників господарських товариств, а також директорів ТОВ, що забезпечує разовий додатковий дохід чи тимчасову конкурентну перевагу;

– доведено, що в умовах воєнного стану найбільш вразливими до підкупу є приватні службовці та працівники юридичних осіб, що належать до суб'єктів малого і середнього підприємництва;

– обґрунтовано підхід, згідно з яким стратегічним напрямом політики запобігання підкупу в діяльності юридичних осіб має стати формування інституційної, організаційної та морально-психологічної стійкості бізнес-середовища до руйнівного впливу підкупу, що становить реальну загрозу для ділової репутації, безпеки підприємництва, добросовісної конкуренції, ділової репутації, довіри і перспектив інтеграції у європейський та глобальний ринки;

– запропоновано включити до нормативно визначеного переліку суб'єктів зобов'язаних розробляти і реалізовувати антикорупційну програму юридичних осіб приватного права, які беруть участь в проектах відбудови і відновлення, належать до об'єктів критичної інфраструктури, є суб'єктами природних монополій.

Удосконалено:

– положення про детермінуючий комплекс явища підкупу в приватному підприємстві, у структурі якого функцію причин виконують інституційні, економічні і соціально-психологічні криміногенні чинники, а функцію умов

здійснюють нормативно-правові та організаційно-управлінські криміногенні чинники;

- позицію, щодо сукупності критеріїв віднесення суб'єкта господарювання до юридичних осіб приватного права;

- розуміння щодо основних цілей вчинення підкупу, передбаченого ст. 354 КК (одержання дозволу на підключення електро-, газопостачання – 36,3%, сприяння в укладенні договорів з конкретними суб'єктами господарювання – 27,3% та нереагування на виявлені порушення вимог законодавства – 18,2%), а також щодо основних цілей вчинення підкупу, передбаченого ст. 368-3 КК України (надання переваги щодо укладення або продовження цивільно-правових договорів з конкретними суб'єктами господарювання – 40,4%, пришвидшення виготовлення технічної документації та видачу дозволів на підключення електро-, газопостачання – 23,4%, підкуп як складова корупційних схем, пов'язаних з ухиленням від мобілізації – 17,0%);

- положення щодо зміни складу суб'єктів вчинення підкупу в діяльності юридичних осіб приватного права під час війни, а саме: поряд з приватними службовцями і працівниками підприємств, установ та організацій підкуповуються також засновники-директори ТОВ, керівники приватних закладів освіти, керівники юридичних осіб, які належать до критичної інфраструктури.

Набули подальшого розвитку:

- положення про необхідність створення в Україні системи стимулів і винагород для добровільного запровадження суб'єктами підприємництва міжнародних стандартів відповідального й добросовісного ведення бізнесу, а також розбудови системи антикорупційного комплаєнсу;

- погляди щодо об'єктів запобіжного впливу, цілей спеціально-кримінологічного запобігання, складу суб'єктів превентивної діяльності, а також пріоритетних напрямів та заходів зменшення ризиків вчинення підкупу в діяльності юридичних осіб приватного права;

- судження щодо причин різкого збільшення підкупу у 2025 р., що полягають в погіршенні фінансово-економічного стану суб'єктів малого,- та середнього

підприємництва, запровадженні режиму вимушеної економії та залученні на цьому фоні до корупційних практик донедавна законослухняних приватних службовців та працівників юридичних осіб приватного права;

– позиція щодо доцільності доповнення підстав для застосування до юридичної особи заходів кримінально-правового характеру незалежно від притягнення до кримінальної відповідальності фізичної особи, у разі вчинення її уповноваженою особою, засновником (учасником), кінцевим бенефіціарним власником або членом наглядової ради від імені та/або в інтересах приватної юридичної особи підкупу стосовно таких самих осіб інших юридичних осіб.

Обґрунтованість і достовірність отриманих результатів дослідження. Положення, висновки та рекомендації, що містяться в дисертації достатньою мірою науково обґрунтовані й достовірні. Для отримання обґрунтованих і достовірних результатів дослідження було використано загальні і спеціальні методи наукового пізнання. Застосування діалектичного методу, а також методів аналізу й синтезу, абстрагування і конкретизації надало можливість пізнати сутність і форми прояву явища підкупу в діяльності юридичних осіб приватного права (підрозділ 1.2) у зв'язках і залежностях з іншими видами економічної та корупційної злочинності, а також дозволило розробити пропозиції щодо удосконалення державної антикорупційної політики та стратегії запобігання підкупу в діяльності юридичних осіб приватного права (підрозділ 3.2). Логіко-догматичний метод застосовано для тлумачення законодавчих термінів, аналізу окремих положень нормативно-правових актів, що регулюють порядок здійснення підприємницької діяльності юридичними особами приватного права (підрозділ 1.1), а також норм антикорупційного і кримінального законодавства (підрозділи 1.3, 3.3). За допомогою статистичного методу здійснено аналіз даних статистичної звітності Офісу Генерального прокурора, на підставі яких визначено рівень, структуру та динаміку корупційних кримінальних правопорушень, передбачених ст. 354 і 368-3 КК України, а також проаналізовано відомості Державної судової адміністрації України та інтерактивних статистичних даних НАЗК. Системно-структурний метод надав можливість визначити і розкрити детермінанти підкупу в діяльності юридичних осіб приватного права (підрозділ 2.3).

Використання порівняльно-правового методу забезпечило узагальнення зарубіжного й європейського досвіду боротьби з підкупом у приватному секторі. Соціологічні методи (узагальнення матеріалів кримінальних проваджень, експертні оцінки, контент-аналіз аналітичних звітів і публікацій) використано для з'ясування криміногенних рис і типових ознак злочинців (підрозділ 2.2).

Ключові висновки, положення й результати наукових розвідок автора ґрунтуються на багатоаспектному вивченні чинного антикорупційного, цивільного та податкового законодавства, міжнародних конвенцій, рамкових рішень та законів екстериторіальної дії у сфері боротьби з корупцією, моніторингових та аналітичних звітів міжнародних організацій, зарубіжного досвіду, судової практики, спеціалізованої літератури з економіки, корпоративного права, основ бізнесу та підприємницької діяльності.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що розроблені в дисертації положення, висновки і рекомендації можуть бути використані: а) у науково-дослідницькій сфері – для подальших наукових розвідок і прикладних досліджень хабарництва й підкупу в приватному підприємстві; б) у законотворчій діяльності – для удосконалення окремих норм антикорупційного і кримінального законодавства, положень програмних документів та підзаконних нормативно-правових актів; в) у правозастосовній практиці – для підвищення ефективності виявлення, запобігання, розслідування та припинення підкупу органами правопорядку та уповноваженими антикорупційними підрозділами (особами); г) в навчальному процесі – під час підготовки навчально-методичних матеріалів, а також викладання дисциплін кримінологія, запобігання корупції, що сприятиме набуттю фахових компетентностей правників і підвищення кваліфікації співробітників органів кримінальної юстиції.

Апробація результатів дисертації. Результати, що розкривають основні положення дисертації, сформульовані пропозиції та висновки автора доповідалися на наукових і науково-практичних конференціях та «круглих столах»: «Слідча та детективна діяльність: виклики і перспективи» (м. Харків, 25 травня 2023 р.); «Актуальні проблеми протидії злочинності і корупції» (м. Харків, 22 грудня 2023 р.);

«Кримінологічна теорія і практика: проблеми сьогодення та шляхи їх вирішення» (м. Київ, 07 листопада 2024 р.); «Протидія злочинності в умовах довготривалої війни» (м. Харків 20 травня 2025 р.).

Повнота викладу матеріалів дисертації в публікаціях здобувача. Основні теоретичні положення та висновки, сформульовані у дослідженні, викладено у 8 наукових працях, з яких 4 статті, опубліковані у наукових фахових виданнях України, та тези 4-х доповідей – у збірниках матеріалів наукових конференцій.

Наукові праці, в яких відображені основні результати дослідження:

1. Чехунов М. В. Корупція в приватній сфері України: стан та методика дослідження. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету, серія «Право»* 2024. № 86. (Ч. 4). С. 381-385. DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.86.1.4.57>

2. Чехунов М. В. Особа злочинця, що вчиняє підкуп в діяльності юридичних осіб приватного права. *Актуальні проблеми правознавства*. 2024. Вип. 4 (40). С. 107-111. DOI <https://doi.org/10.35774/app2024.04.107>

3. Чехунов М. В. Загальносоціальне запобігання підкупу в діяльності юридичних осіб приватного права. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. Вип. № 01. С. 681-685. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.01.113>

4. Чехунов М. В. Спеціально-кримінологічне запобігання підкупу в діяльності юридичних осіб приватного права. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 7. С. 210-213. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2025-7/47>

Наукові праці, в яких засвідчено апробацію матеріалів дослідження:

1. Чехунов М.В. Щодо форм корупції у приватній сфері. *Слідча та детективна діяльність: виклики і перспективи*. зб. тез Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Харків, 25 травня 2023 р.). Харків: Юрайт, 2023. С. 144-147.

2. Чехунов М.В. Генезис явища корупції в приватній сфері за міжнародним законодавством. *Актуальні проблеми протидії злочинності і корупції*: зб. матер. Всеукр. наук-практ. конф. (м. Харків, 22 грудня 2023 р.). Харків: Юрайт, 2023. С. 162-166.

3. Чехунов М.В. Розмежування корупції в публічному і приватному секторах. *Кримінологічна теорія і практика: проблеми сьогодення та шляхи їх вирішення*. Міжвідом. наук.-практ. круглий стіл (м. Київ, 07 листопада 2024 р.). К.: НАВС, 2024. С. 128-130.

4. Чехунов М.В. Стратегії та інструменти запобігання корупції в приватному бізнесі. *Протидія злочинності в умовах довготривалої війни*. Зб. мат. Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Харків, 20 травня 2025 р.). Х., 2025. С. 263-266.

Публікації, в яких висвітлені наукові результати дисертації здобувача, відповідають вимогам пунктів 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами).

Опубліковані статті містять належним чином обґрунтовані наукові результати відповідно до поставленої мети та висновків.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертацію виконано українською мовою з правильним вживанням юридичної та спеціальної термінології. Стиль викладення матеріалу дослідження – науковий.

Загальний висновок. Дисертація Чехунова Миколи Валентиновича на тему «Запобігання підкупу в діяльності юридичних осіб приватного права» є кваліфікаційною науковою роботою, містить нові науково обґрунтовані результати, які виконують конкретне наукове завдання, яке полягає в отриманні нових результатів у формі наукових висновків щодо кримінологічної природи явища підкупу в діяльності юридичних осіб приватного права та розроблені науково обґрунтованих підходів, напрямів і заходів загального та спеціального запобігання підкупу службових осіб та працівників юридичних осіб приватного права.

Дисертація є самостійною науковою працею, яку виконано з дотриманням академічної доброчесності. Наукова новизна, висновки та пропозиції сформульовані автором особисто й обґрунтовані на підставі особистих досліджень.

Дисертація Чехунова Миколи Валентиновича на тему «Запобігання підкупу в діяльності юридичних осіб приватного права» відповідає вимогам оформлення дисертації, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017р. № 40 (зі змінами), а також вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 № 44 (зі змінами) та може бути подана до разової ради для захисту на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Головуючий на засіданні:
завідувач кафедри кримінально-правової політики
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого,
доктор юридичних наук, професор

Сергій ХАРИТОНОВ

«01» квітня 2026 р.

Підпис	<i>Харитонов С.</i>
Засвідчую	<i>С.</i>
Нач.ВК	<i>С.</i>
« 01 »	<i>04.2026</i>

